

Laky Teri 100

2025. április 24.

Kis képeskönyv az atipikus munka terjedéséről, 1992-2025

Köllő János

Mottó

„Az a gyanús, hogy nem gyanús”

(~ Virág elvtárs)

Munka az aranykorban

Mikor volt az
aranykor?

- Tartós állásban
- Munkanélküliség ellen biztosított
- Jogszabályokkal és/vagy kollektív érdekvédelemmel körülbástyázott
- Kiszámítható keresetet és stabil megélhetést nyújtó
- Napi nyolc órás, heti öt-hat napos
- Határozatlan idejű szerződéssel
- Rögzített

munkahelyen végzett munka

Történelmileg nagyon rövid ideig volt jellemző, még hetven-nyolcvan éve is a kivételt jelentette, nem a szabályt (parasztok, iparosok, kereskedők, fuvarosok, szabadfoglalkozásúak, stb.)

De az elmúlt évtizedekben az aranykoritól eltérő formák jelentek meg a *bérmunka* világában is.

Lásd pl. Laky Teréz: Az atipikus foglalkozásokról. Kalleberg 2000

Szokásosan atipikusnak nevezett formák

- Részidőben ✓
- Határozott idejű szerződéssel ✓
- Rendszertelen munkaidő-beosztással ✓
- Bizonytalan ideig, alkalmi, szezonális jelleggel ✓
- Otthon, megbízásból végzett munka ✓
- Jogsabályokkal és biztosítással le nem fedett ✓
- Önfoglalkoztatás (??) ✓

Újabb kori formák

- Távmunka ✓
- Munkaerőkölcsonzés
- Platform-munka
- Közmunka ✓

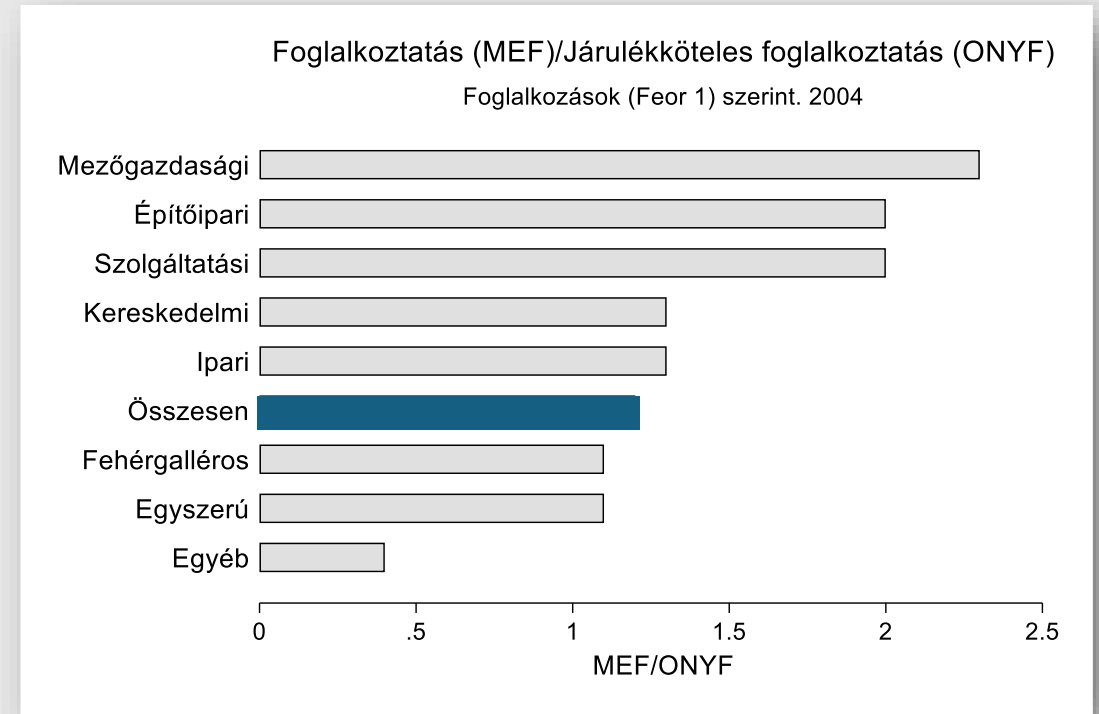

Adatok

- KSH Munkaerő-felmérés (MEF)
- 1992-2025, 135 negyedéves hullám
- Harmonizálva a KRTK Adatbankban
- Gördülő panel → 1.5 éves követés
- Nem minden változó fut vissza 1992-ig
- De szinte minden idősor átfog 25 évet

Fontos: a MEF a jogszerző foglalkoztatás fölött 15–20% fekete munkát mér.

Más (reziduális áramfogyasztáson, készpénzforgalmon alapuló) feketegazdaság-bebecslésekkel való összevetés alapján ez a nem legális foglalkoztatás nagy részét jelentheti.

Hogyan kapcsolódik mindez Terihez?

Sokat foglalkozott a kérdéssel

A maga területén szinte egyedüliként töltötte be a kutatás és a kormányzat közötti – mára tökéletesen üressé vált – űrt. Ez a prezentáció sem tesz mást.

„Tartós állásban”

„Jogszabályokkal és/vagy kollektív érdekvédelemmel körülbástyázott”

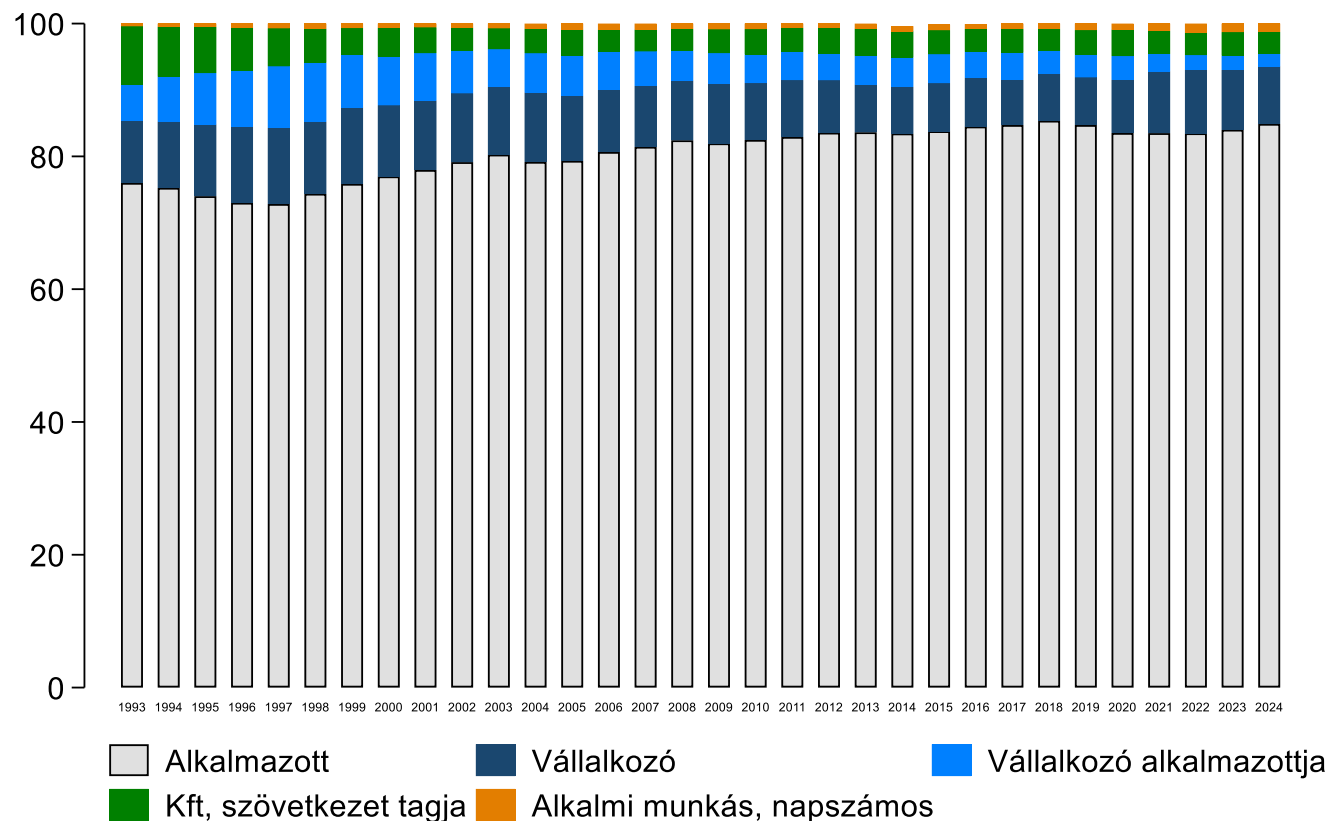
„Kiszámítható keresetet és stabil megélhetést nyújtó”

„Munkanélküliség ellen biztosított”

Foglalkoztatási jogviszonyok

- Alkalmazottak, vállalkozók, alkalmiak

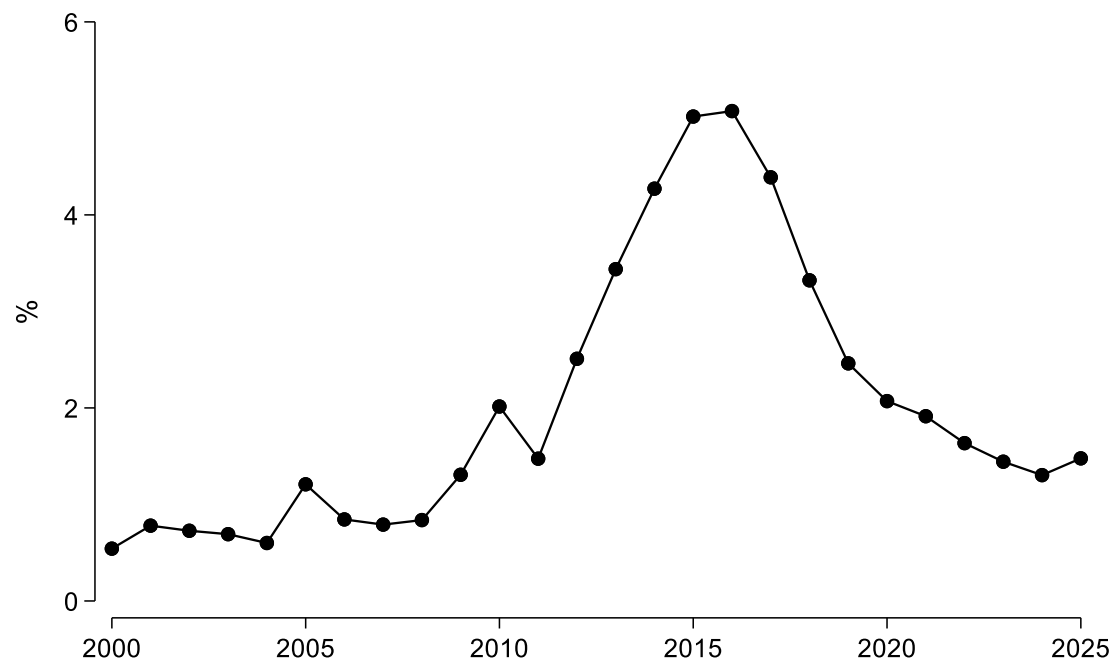
Átmeneti csökkenés után folyamatosan nőtt az alkalmazottak aránya.
Megtorpanás a járvány alatt.

- Közmunkások

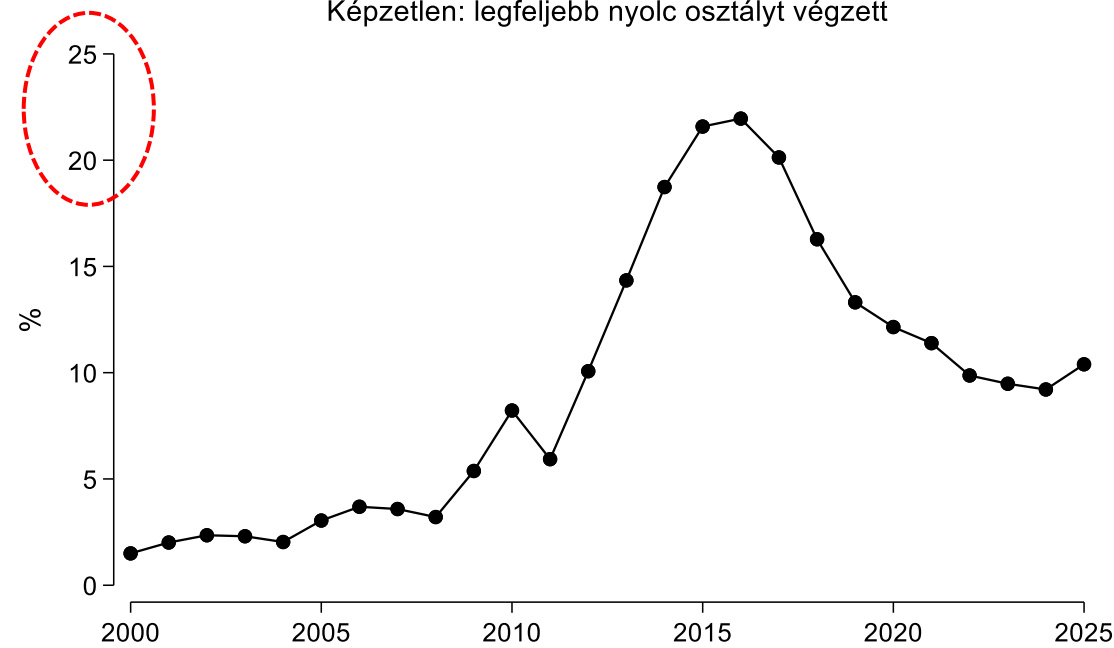
2010-2017: óriási növekedés, majd csökkenés

Közmunkások aránya a foglalkoztatottak között (%)

Közmunkások aránya a képzetlen foglalkoztatottak között (%)

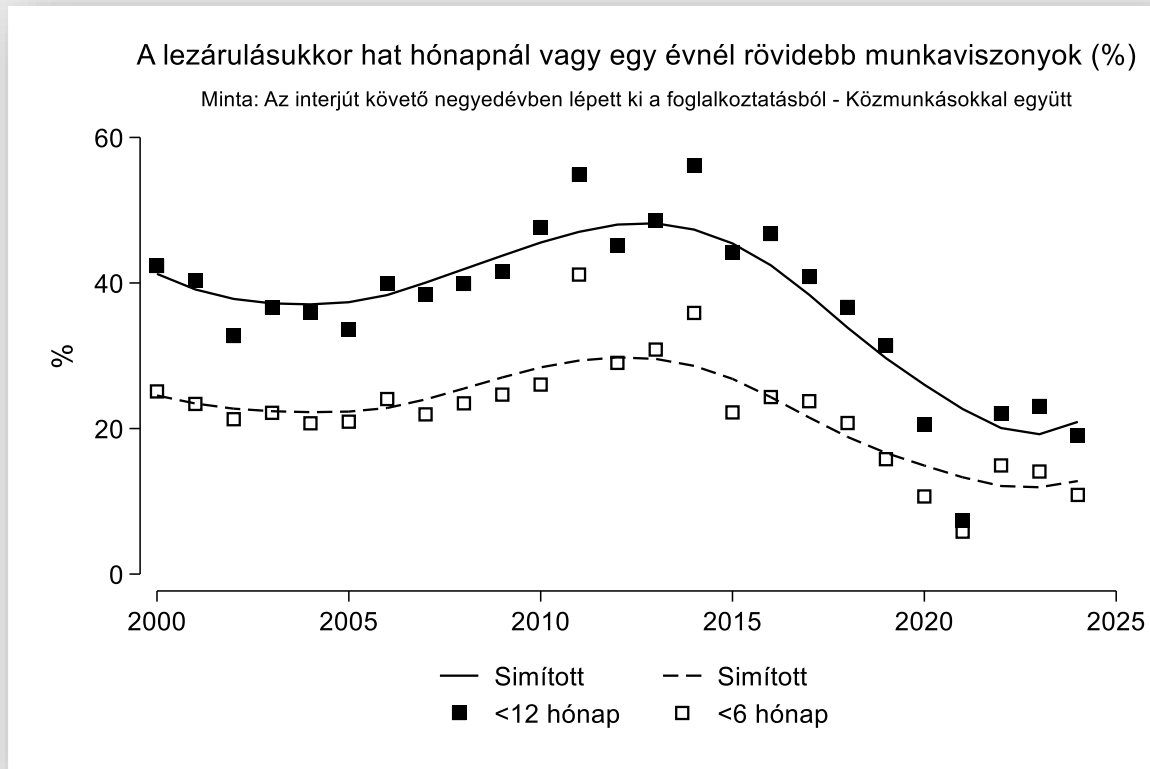
Képzetlen: legfeljebb nyolc osztályt végzett

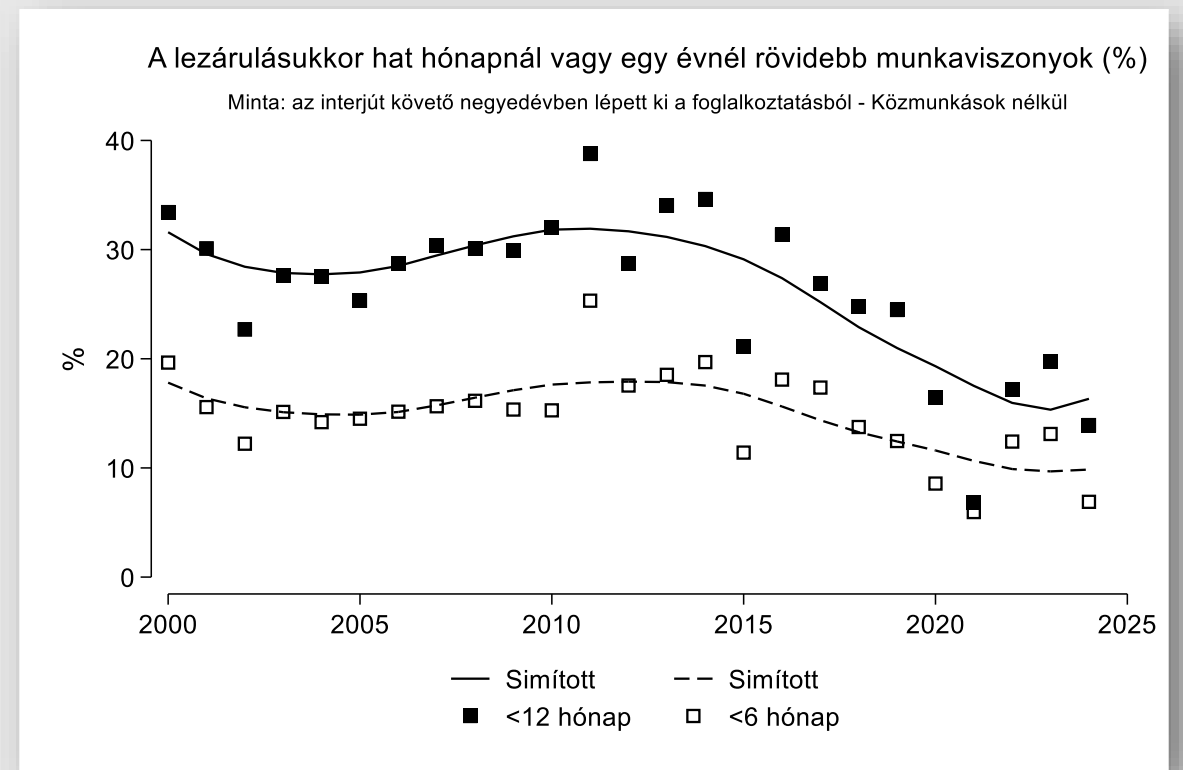
- Rövid munkaviszonyok

Rövid munkaviszonyok: átmeneti emelkedés után csökkenés (nem kis részben a közmunka visszaszorulása miatt)

Közmunkával együtt

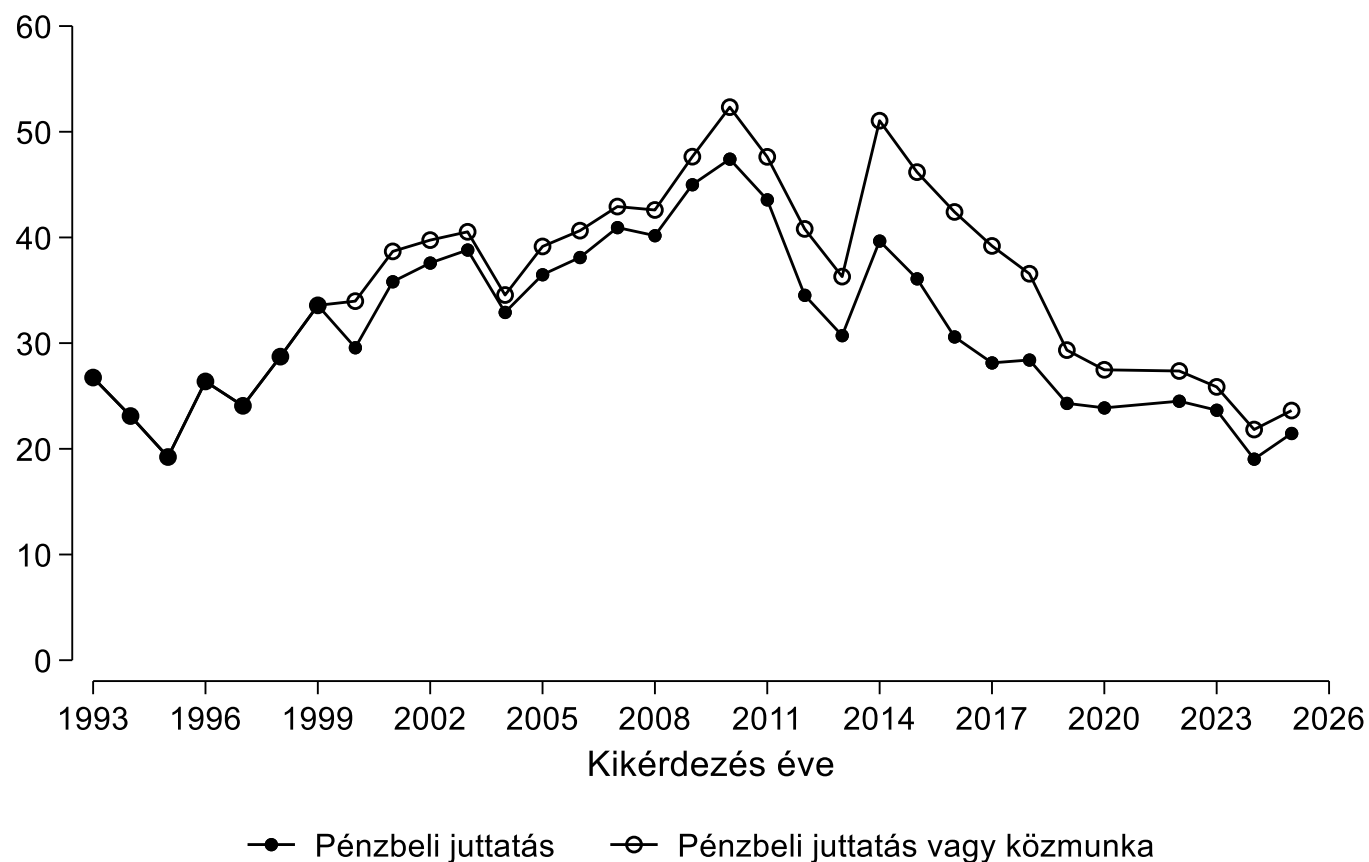
Közmunka nélkül

- „Munkanélküliség ellen biztosított”

Segélyt kap és/vagy közmunkához jut

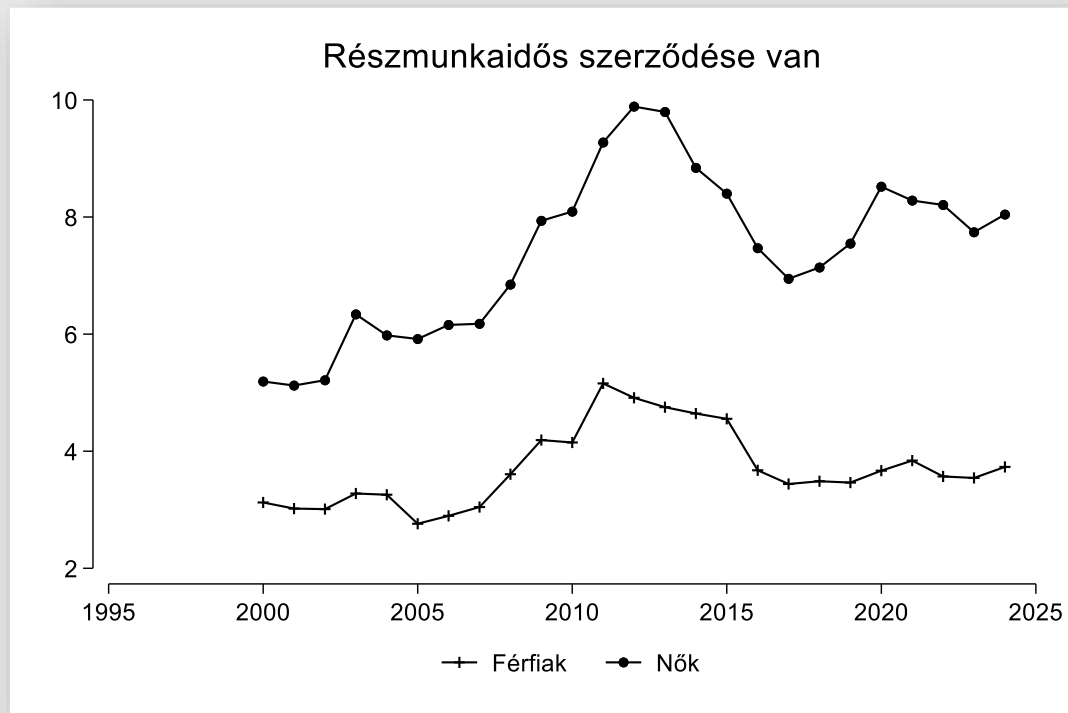
Azok közül, akik t negyedévben dolgoztak, $t+1$ -ben nem, és nem nyugdíjba vagy gyesre-gyedre mentek

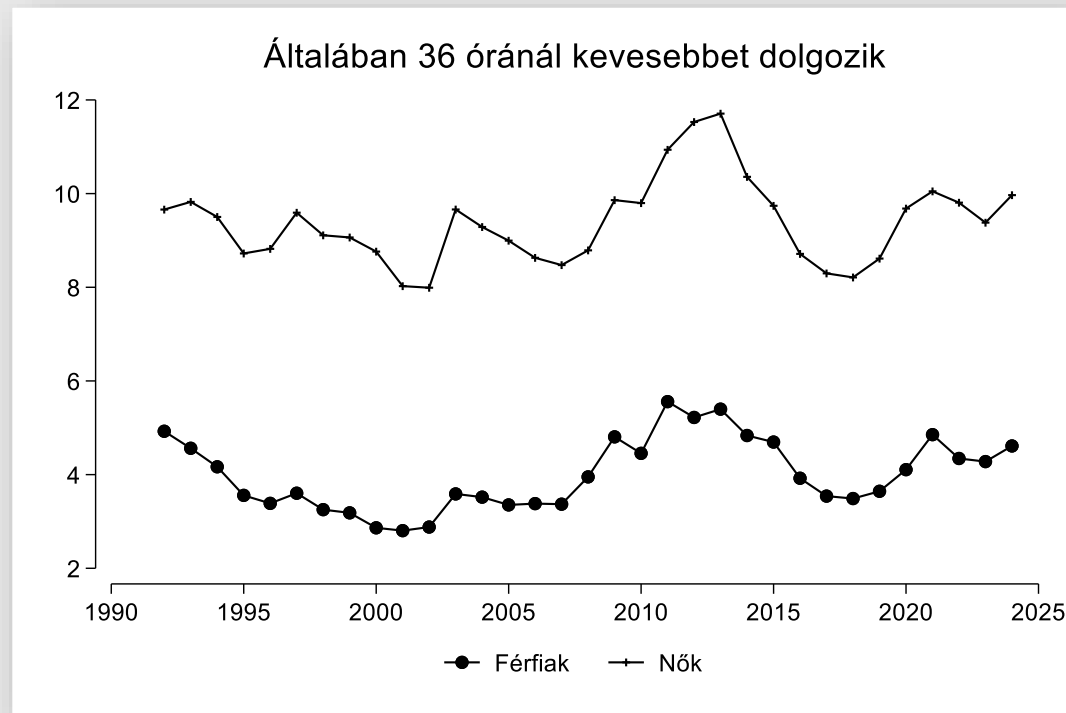
„Napi nyolc órás, heti öt-hat napos”

Részmunkaidő

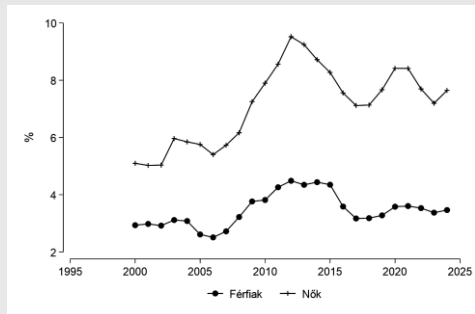
Nőtt 2013-ig, majd csökkent

Kicsit nőtt, majd kicsit csökkent

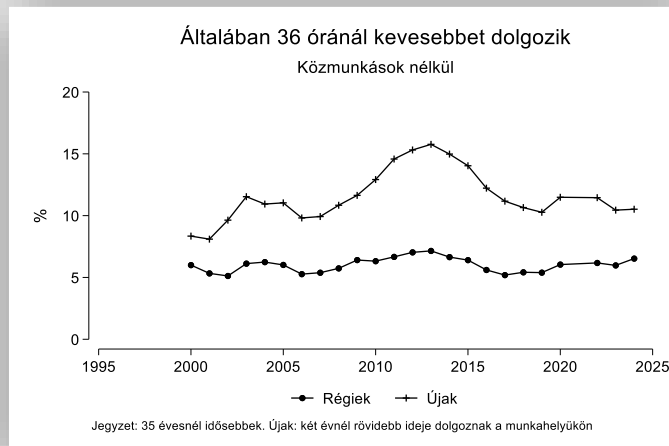
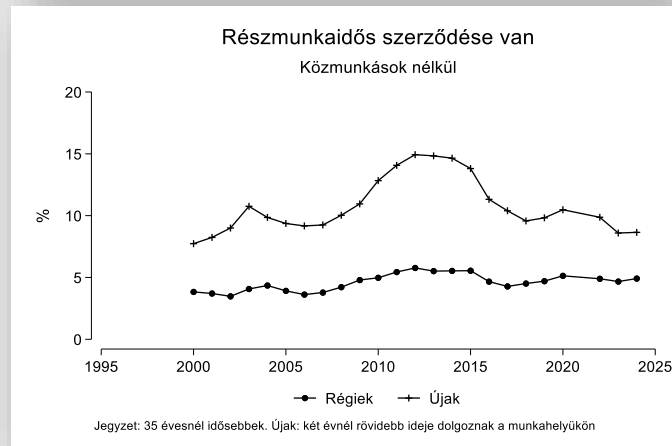
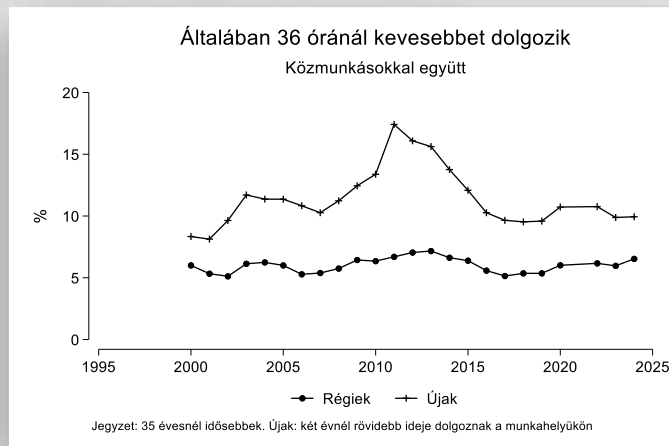
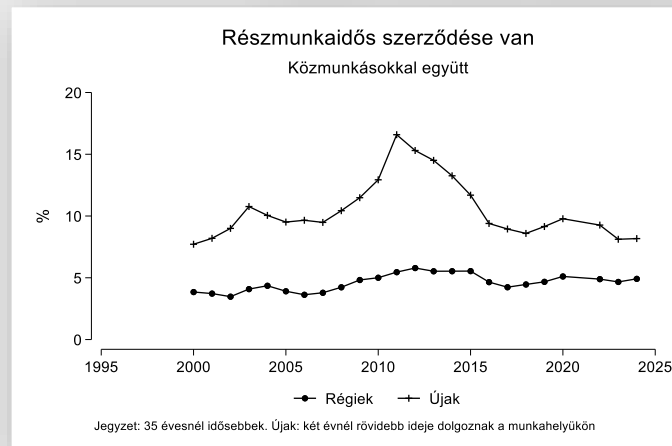
Közmunkások nélkül:

- 2014-től a gyes/gyed mellett teljes munkaidőben is lehet dolgozni
- Harc az ál-részmunkaidő ellen (minimálbér!)

Részmunka a régi és új munkahelyeken

Résztidős foglalkoztatás különböző mutatók szerint a munkahelyükön legfeljebb két éve, illetve régebben dolgozó, 35 évesnél idősebb munkavállalók körében, 2000-2025 (%)

Korhatárkorlát: a pályakezdők kiszűrésére. Új munkahely: max 2 éve tart

Az új szerződések között gyakoribb a részmunkaidős

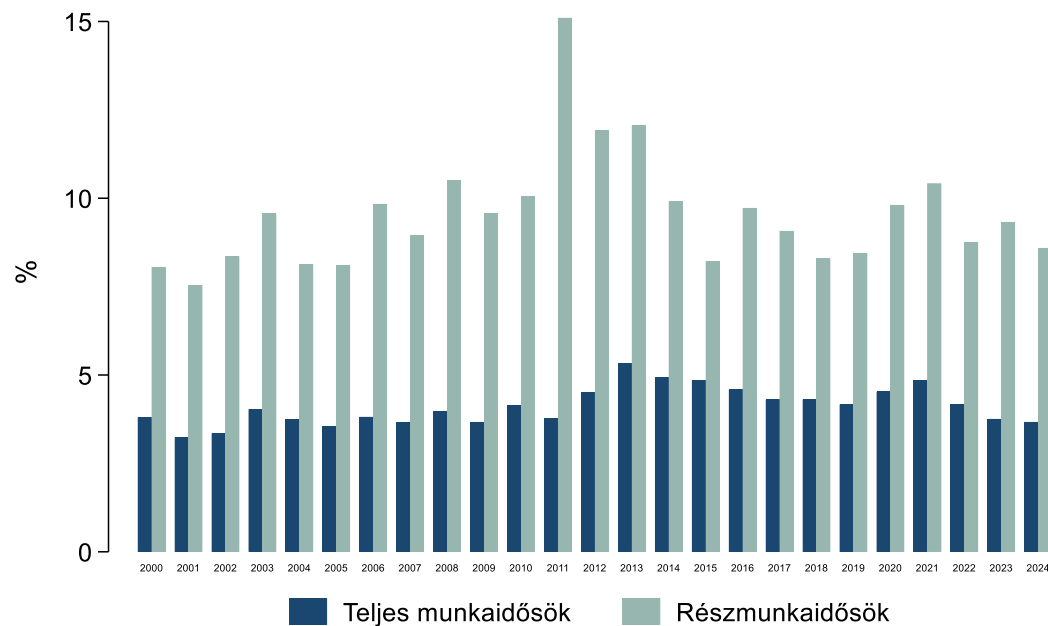
Ebben a körben növekedés, majd csökkenés

A részmunkaidő nem csak a bejövő, hanem a kimenő kohorszokban is gyakoribb:

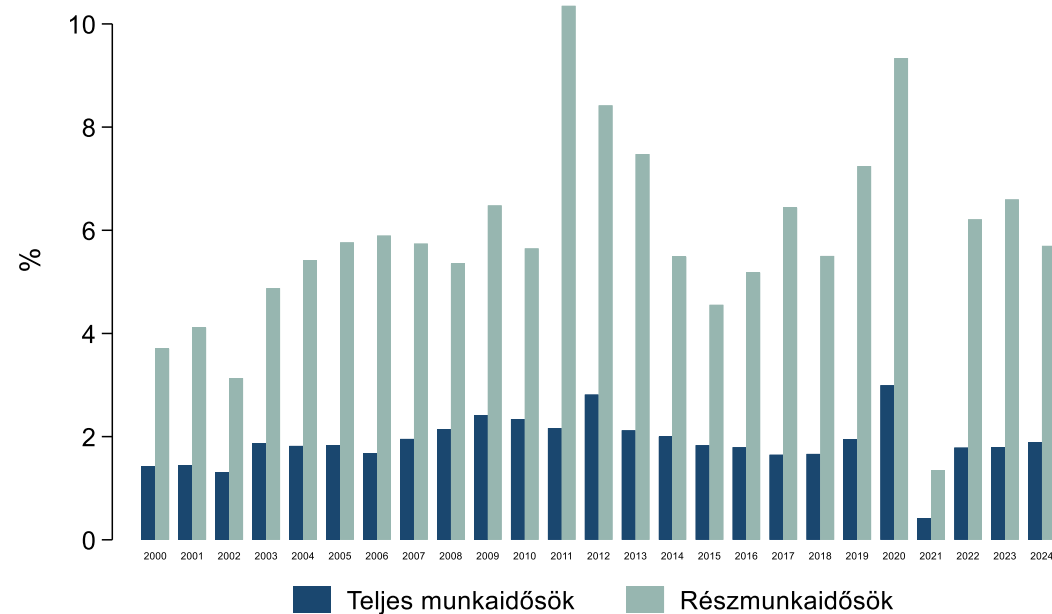

Belépési és kilépési mobilitás a teljes és részmunkaidős állásokban

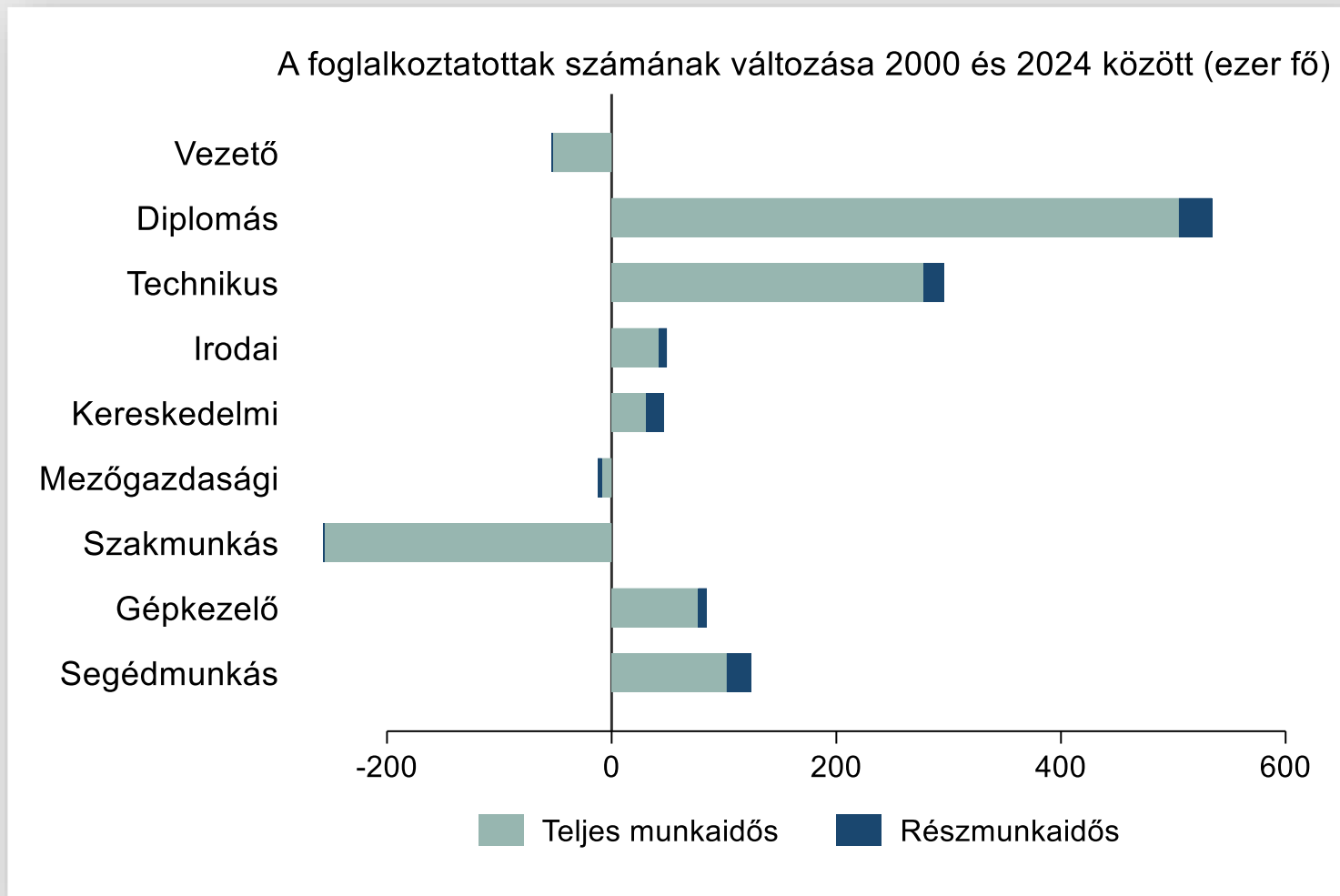
Belépés a foglalkoztatásba a felmérést megelőző negyedévben

Kilépés a foglalkoztatásból a felmérést követő negyedévben (%)

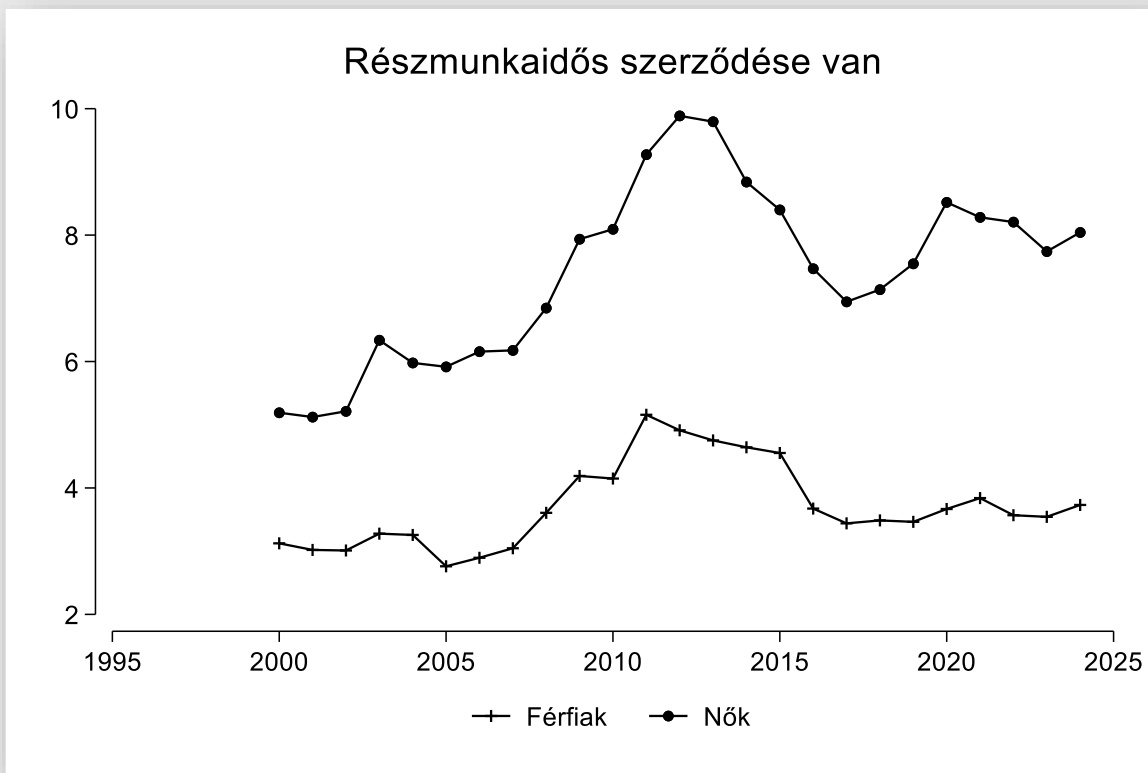
Lehet, hogy az arány nem sokat változott, de közben nőtt a foglalkoztatás ...

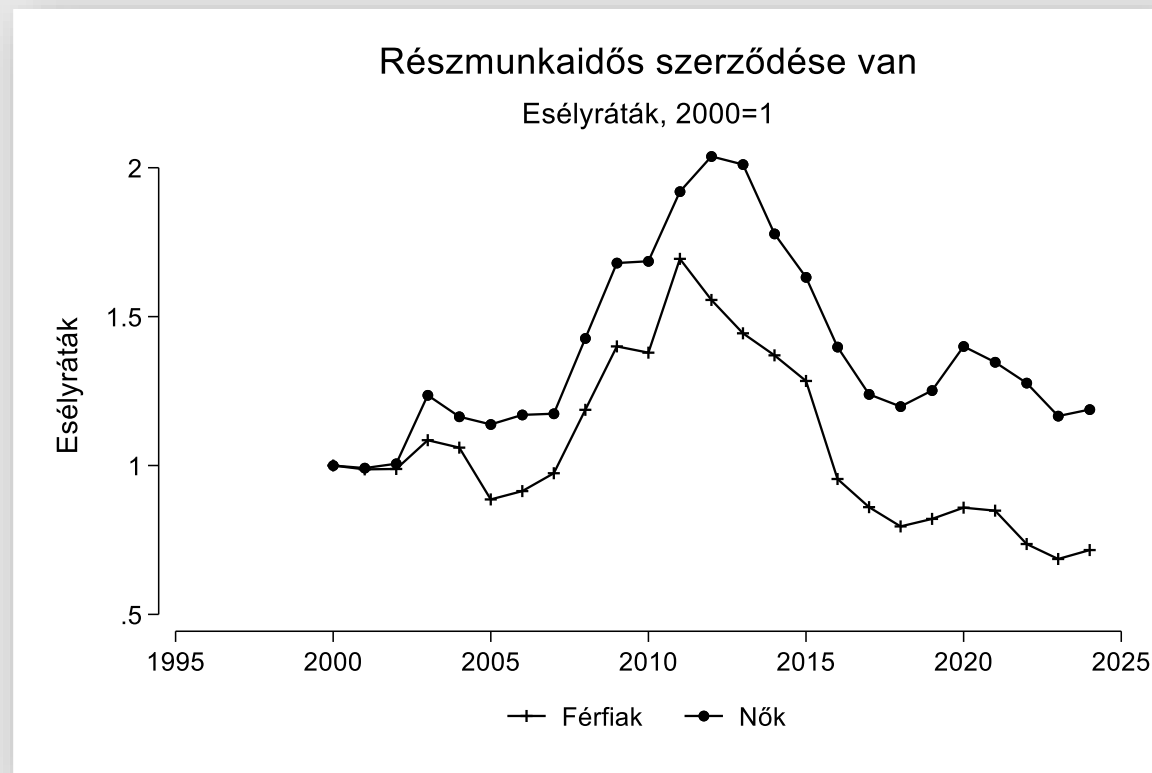
A részmunkaidős munkahelyek hozzájárulása jelentéktelen volt

A részmunkaidős foglalkoztatás nőhet úgy is, hogy bővülnek olyan szektorok, ahol a részmunkaidő mindig is gyakoribb volt, és úgy is, hogy a részmunkaidő minden szektorban gyakoribbá válik → kontrolláljunk az előbbire

Nyers adatok

Kontrollált adatok

részmunka = $f(\text{nem, kor, kor2, foglalkozás, ágazat, év})$.
Logit. Az ábrán az év-változóhoz tartozó esélyrátákat látjuk, 2000-hez viszonyítva

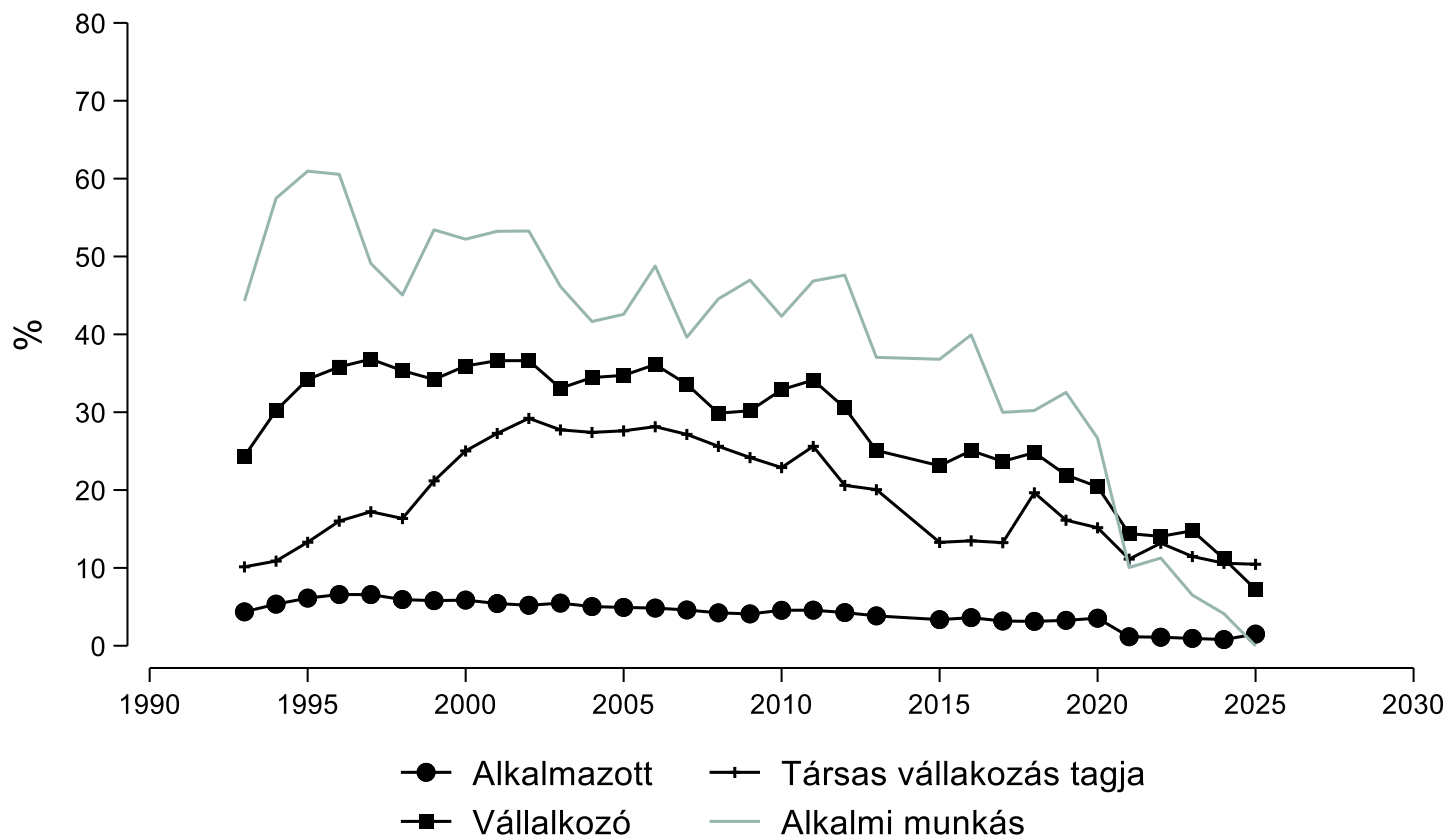
„Napi nyolc órás, heti öt-hat napos”

Változó munkaidőben dolgozók

(Akiknek nincs „szokásos munkaidejük”)

2000 után csökkenés a nem alkalmazotti körben

"Nagyon változó" munkaidőben dolgozik (%)

Alkalmi munkások?

Lehet a státusza szerint alkalmi (pl. alkalmi munkakönyves), de van „szokásos munkaideje”

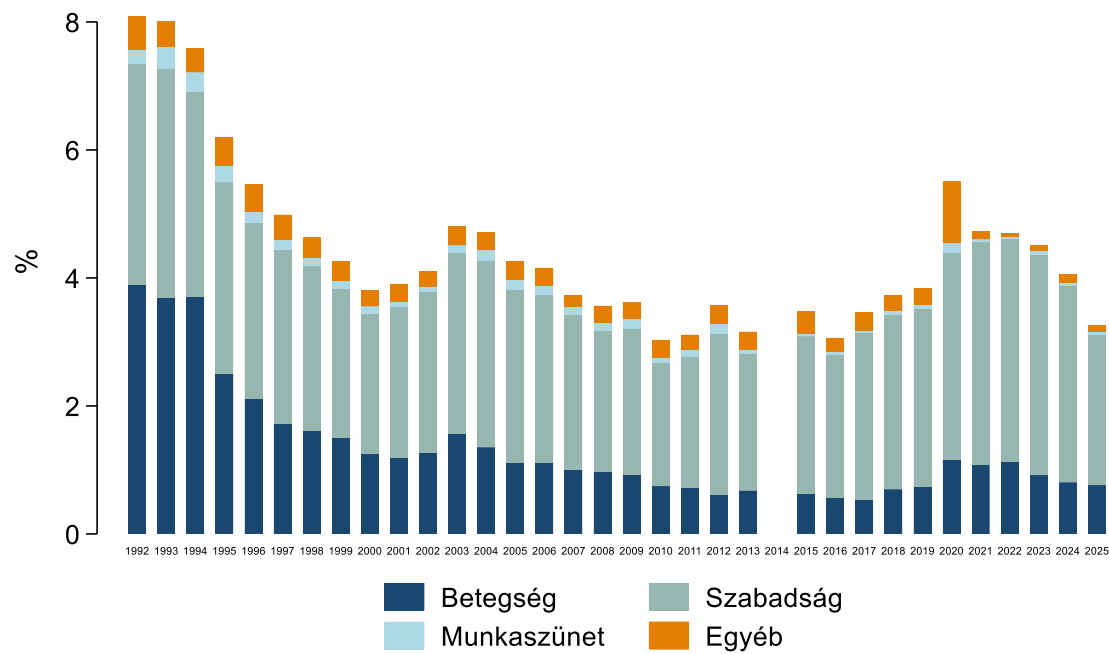
- A munkájuktól távol lévők

Csökkenést látunk

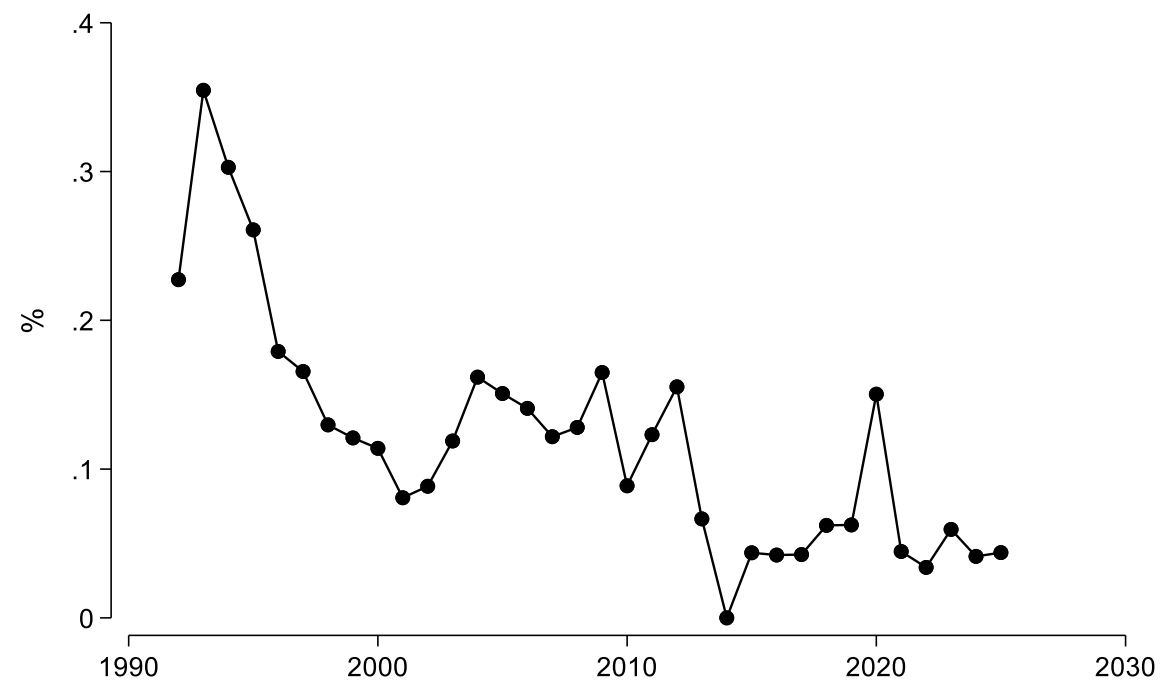
+ Átmeneti emelkedés a járvány alatt

+ „Kiiratom magam táppénzre”

A meglévő munkájuktól távol lévők aránya (%)

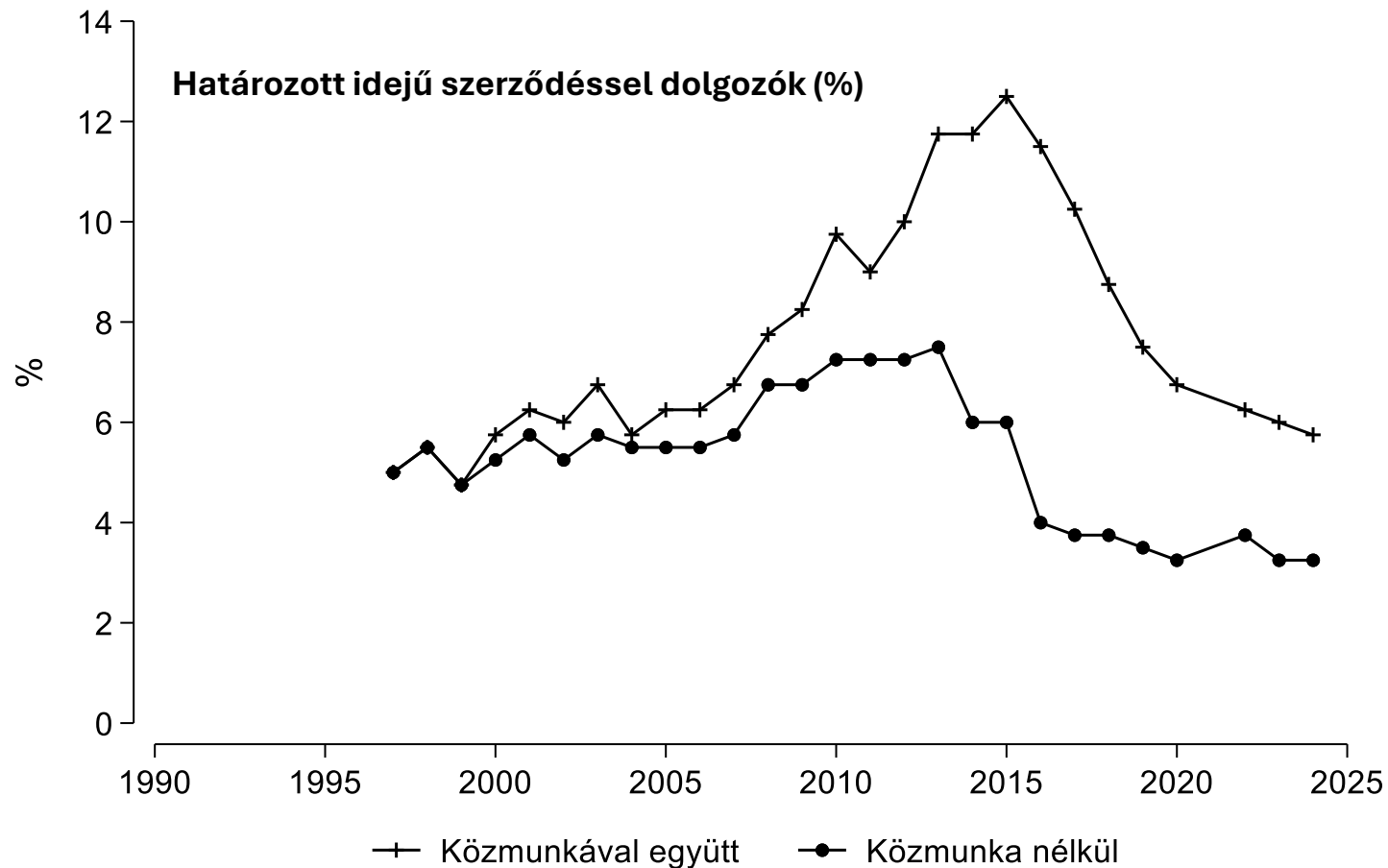
Munkaszünet miatt távol lévők (%)

„Határozatlan idejű szerződéssel”

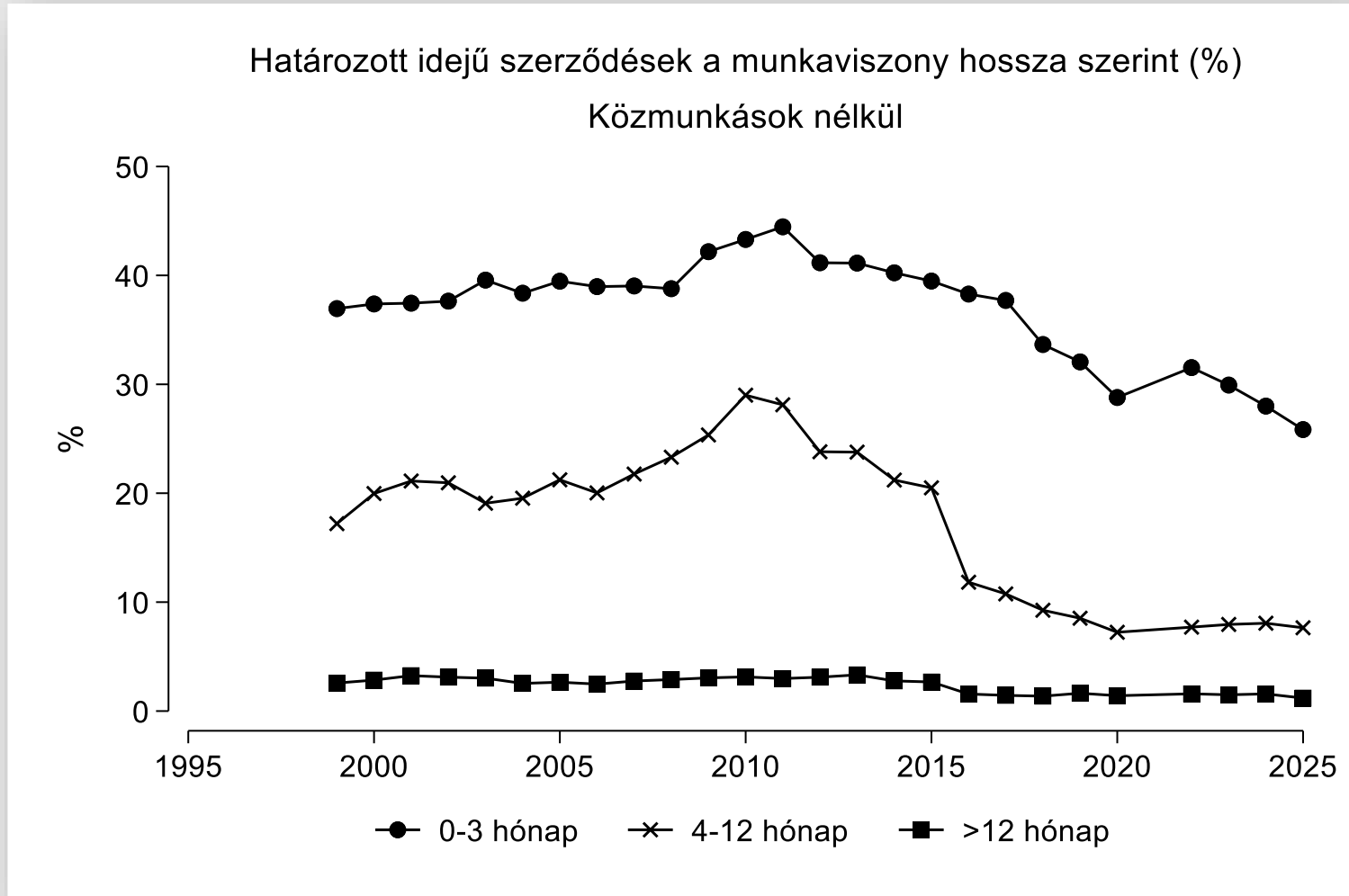
Határozott idejű szerződések

Növekedés, majd 2015-től csökkenés

- Konjunktúra
- Közmunka
- A határozott idejű szerződések láncolatának tiltása: Mfv. I. 10.588/2015.: „a többszöri szerződéshosszabbítás érvénytelenítheti a határozott idejű jelleget.”

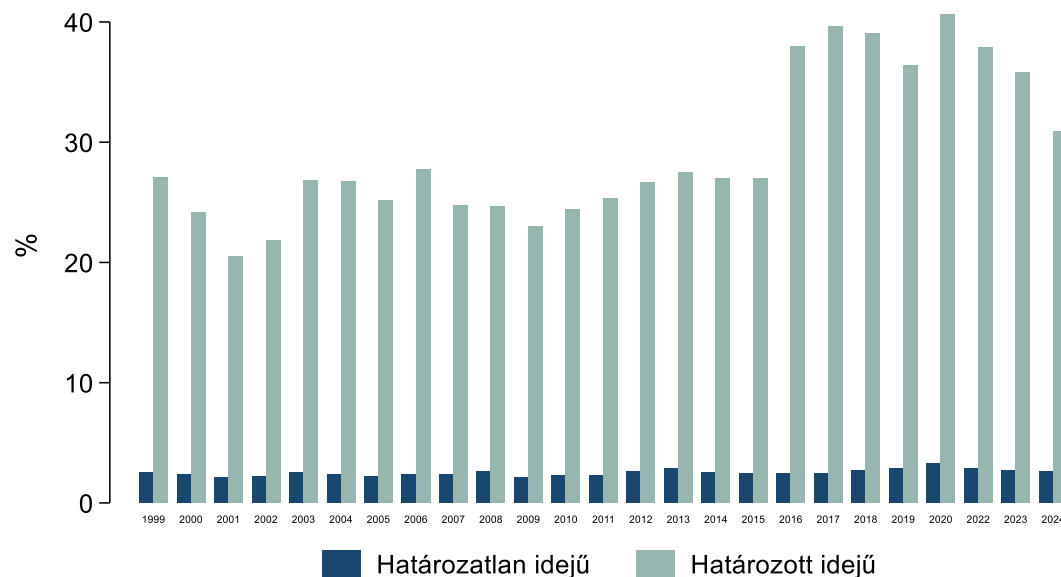
Az új munkaviszonyok körében magasabb, de 2010 után csökkenő arány

Itt is megfigyelhető, hogy nem csak a belépési, hanem a kilépési mobilitás is intenzívebb a határozott idejű állásokban

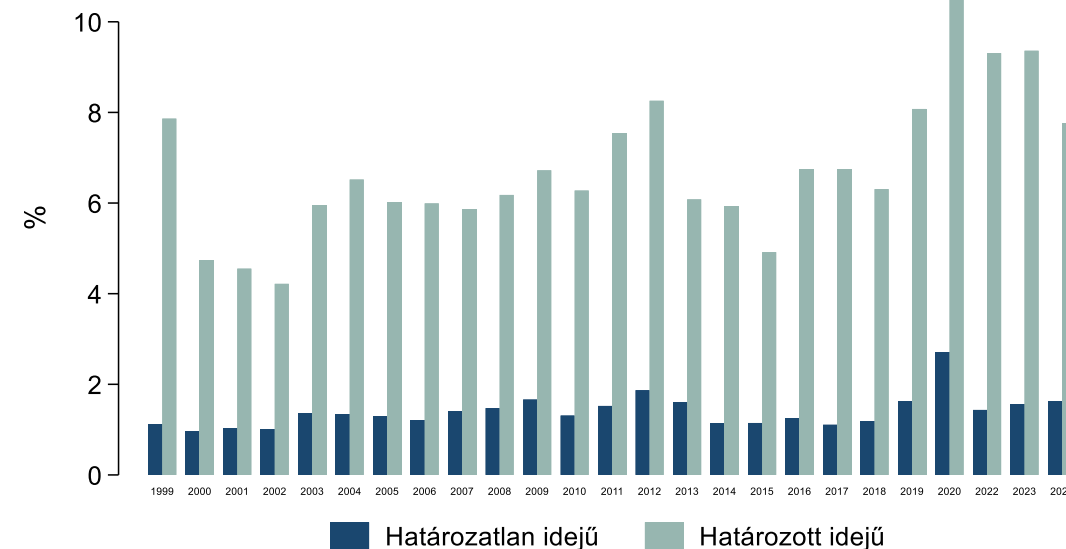
Belépési mobilitás

0-3 hónapos munkaviszonyok (%). Közmunkások nélkül

Kilépési mobilitás

Kilép a foglalkoztatásból a következő negyedévig (%)

„Rögzített helyen végzett”

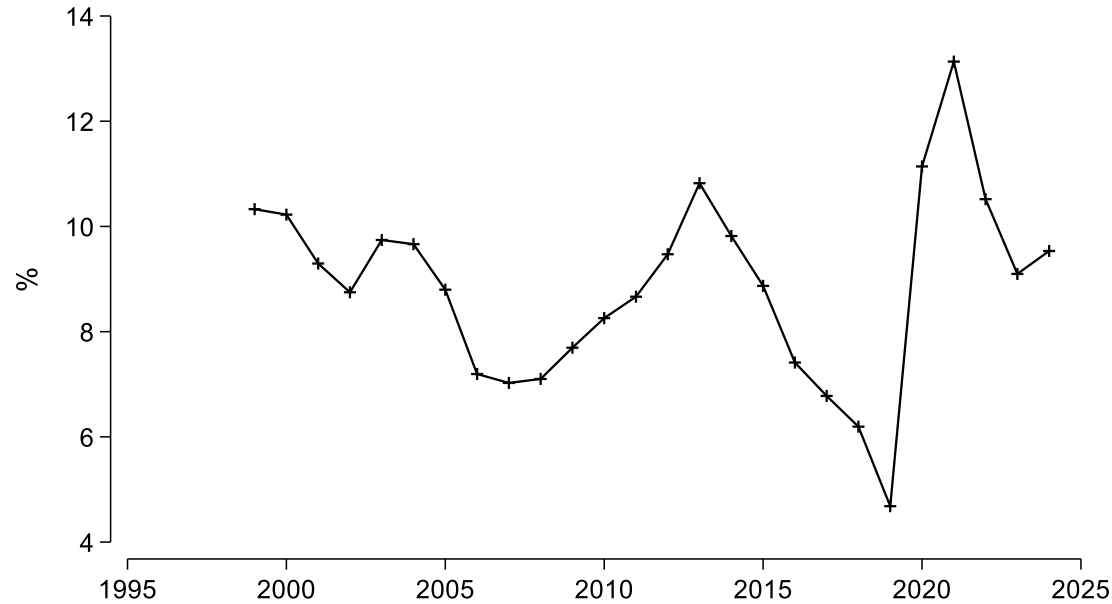
Otthoni munkavégzés és távmunka

Csökkenés, majd jön a járvány

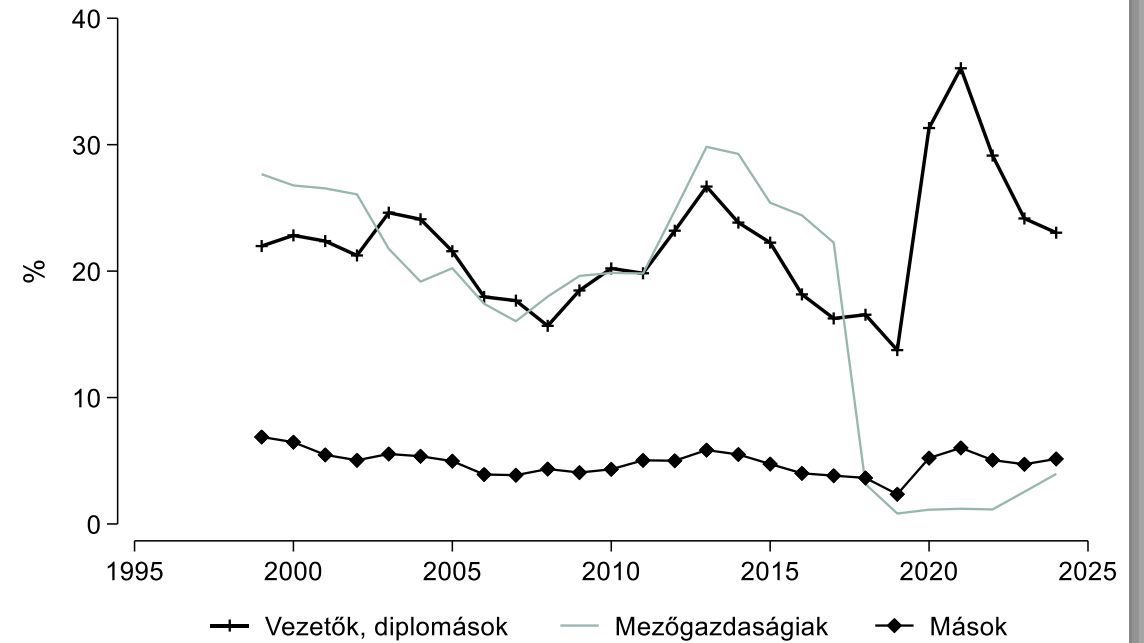
Tényleg magasabb maradt az arány a járvány után?

És jött az Eurostat ...

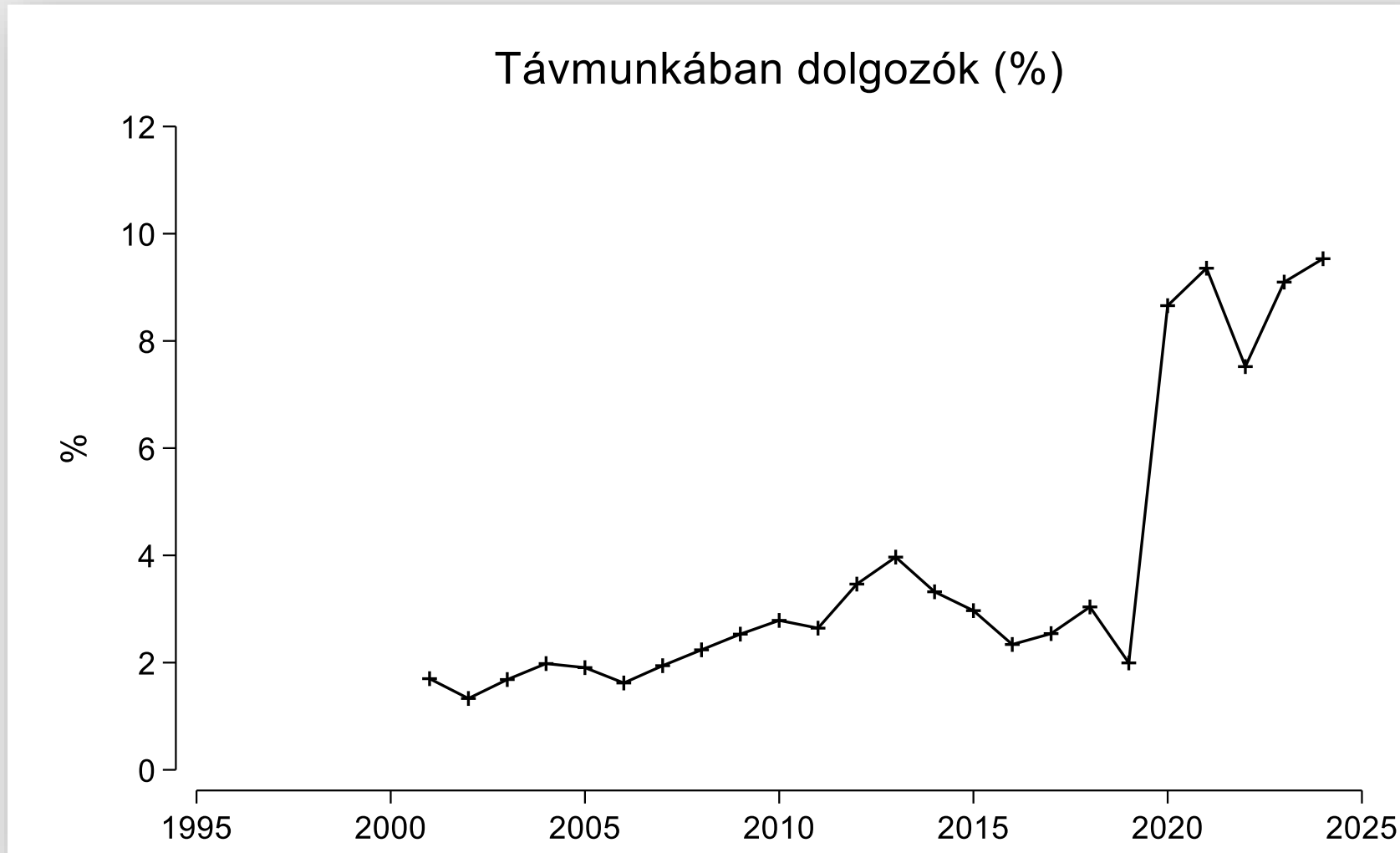
Otthoni munkavégzés
Legalább alkalmanként

Otthoni munkavégzés foglalkozásonként (%)

Távmunka: nagy ugrás a járvány alatt, és utána nincs visszaesés

Otthon és/vagy távmunkában dolgozók (%)

A mezőgazdasági foglalkozások nélkül

Platform-munka, munkaerőkölcsönzés

Munkaerőkölcsönzés

Európa

In 2024, *temporary employment agency workers* accounted for 2.3% of total EU employment. Highest usage was in Latvia (7.3%), Ireland (6.0%), and Slovakia (5.9%), while the lowest was in Romania, Poland, and **Hungary** (0.5%).

Magyarország

- Nem világos, hogy az Eurostat adat honnét van
- Az elérhető statisztikák (ÁFSZ) a kölcsönzési esetek számára vonatkoznak, nem az állományra
- Egyéb statisztikákban (pl. MEF, Tarifa) a kölcsönzött dolgozó a kölcsönző cégnél „dolgozik”, nem ott, ahol tényleg

Platform-munka

Európa

2022: 28.3 millió fő. Magas arány (14%), de zömmel részidős, alkalmi, sokaknál egyszeri.
Az EU csupán 5 millió munkahelyet tervez alkalmazotti státuszba soroltatni (2.5%)

A legnépesebb területek (keresettömeg szerint)

- o Taxisok : 39%
- o Futárok: 24%
- o Takarítás, házi szolgáltatások: 19%
- o Professzionális szolgáltatások (könyvelés, design, stb.): 13%.

Magyarország

Taxisok: 7,000 fő

Futárok: becslés 13,000 fő

Ez a foglalkoztatás 0.2%-a (a budapestinek 0.6 %-a?) A maradékkal együtt talán 0.3%

Egyértelmű növekedés

- Távmunka
- Munkaerőkölcsönzés
- Platform-munka

De az utóbbiak aránya egyelőre alacsony

Egyértelmű csökkenés

Alkalmazotti viszonyon kívüli foglalkoztatási jogviszonyok

Nagyon változó munkaidő

A munkától távol lévők

Növekedés, majd trendforduló 2010 után

Közmunka

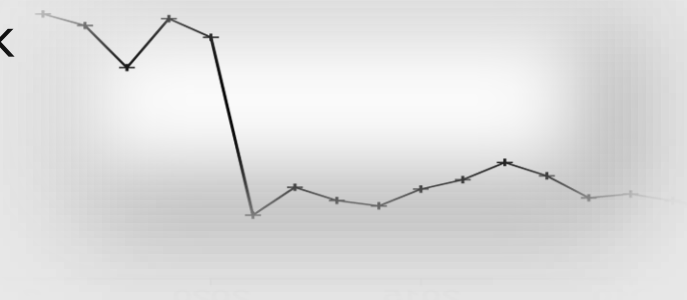
Munkanélküli biztosítás

Részmunkaidő

Határozott idejű szerződések

Rövid munkaviszonyok

Otthoni munkavégzés

Konjunktúra vagy
„munkaalapú
társadalom”?

Az észlelés torzításairól

Sik et al (1999) Moszkva tér

A téren munkát keresők átlagos állománya 1995-ben 115, illetve 2004-ben 78 fő

Az ajánlatok száma kétóránként 3,6 és 1,2

A téren tartózkodók kevesebb mint 10%-a jutott alkalmanként 3–5 napos álláshoz.

2004-ben az így megkereshető havi kereset várható értéke nem sokkal haladta meg a minimálbér egynegyedét

Ismeretlen kommentelő a régi és új rendszámokról

8 új, 92 régi (2023 q1)

Köszönöm a figyelmet!